

Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Kekemelik Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarının İncelenmesi

Aylin Başaran¹, Melda Sultan Aslan², Esra Erkaya³, Hayrunnisa Demir⁴

Özet

Amaç: Bu araştırmada okullarda çalışan psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerini, tutumlarını ve kekemeliğe yönelik farkındalıklarını belirlemek; cinsiyet faktörüne göre kekemeliğe ve kekemeliği olan bireye karşı genel tutumlarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırmanın katılımcı grubunu Türkiye'nin farklı illerindeki ilkökul, ortaokul ve liselerde eğitim vermekte olan 106 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu ve POSHA-E3 kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS-21 programına aktarıldıktan sonra verilerin yüzde/frekans değerleri hesaplanmış, gruplar arası farklılıkları ve değişkenler arası ilişkileri ölçmek amacı ile çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır. **Bulgular:** Yapılan analizler sonucunda, psikolojik danışmanların %78,3'ü kekemeliğin sebebinin kişinin korktuğu bir olay olduğuna inanmaktadır. Psikolojik danışmanların %79,2'si kekemelik hakkındaki bilgiye okul döneminde erişmiştir. Psikolojik danışmanların tamamı kekeleyen bireylerin dil ve konuşma terapistinden yardım alınması gerektiğini düşünmektedir. Psikolojik danışmanların %54,7'si kekeleyen birey ile konuşurken yavaşla ya da rahat ol diyeceğini belirtmiştir. Psikolojik danışmanların %63,2'si kekeleyen bireylerin utangaç ya da çekingen olduklarını düşünmektedir. Psikolojik danışmanların %63,2'si kendilerinin kekemeliği olsaydı üzüntü/endişe duyacaklarını ifade etmektedir. **Sonuç:** Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kadın ve erkek psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarını belirleyecek olan soruların çoğunluğuna verdikleri yanıtlar açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu bulguyla cinsiyetin kekemeliğe ve kekemeliği olan bireye karşı tutumlar açısından belirleyici bir faktör olmadığı söylenebilir. Ancak psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada katılımcıların anket sorularına verdikleri bazı yanıtlar, cinsiyet faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Anahtar sözcükler: psikolojik danışman, kekemelik, tutum, bilgi düzeyi, POSHA-E3.

¹ Sorumlu Yazar, Öğr. Gör., Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, aylin.basaran@uskudar.edu.tr, ORCID: 0000- 0003- 2817- 3651.

² Dil ve Konuşma Terapisti, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, meldasultaanaslan@gmail.com, ORCID: 0000- 0003- 3427- 0722.

³ Dil ve Konuşma Terapisti, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, erkayaesra26@gmail.com, ORCID NO: 0000- 0002- 0691- 6947.

⁴ Dil ve Konuşma Terapisti, Üsküdar Üniversitesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, hayrunnisademir46@gmail.com, ORCID: 0000- 0002- 4298- 9561.

Bu makaleyi kaynak göstermek için / To cite this article: Başaran, A., Aslan, M. S., Erkaya, E., ve Demir, H. (2022). Okullarda çalışan psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 160-183.

Investigation of Knowledge and Attitudes of Psychological Counselors Working in Schools About Stuttering

Summary

Purpose: Stuttering is a fluency disorder characterized by repetitions (sounds, syllables, words, phrases), prolongations, blocks, additions and corrections that can affect the speed and rhythm of speech. Psychological counselors are people who have received at least an undergraduate education from the department of guidance and psychological counseling or from programs considered equivalent to this field. Psychological counselors have roles in preparing a report on stuttering through the guidance service of students with stuttering, making assessments at the Guidance and Research Centers and creating a need-based training program. The knowledge and attitude of psychological counselors who interact with students who stutter is very important. The purpose of this study is to determine the knowledge levels, attitudes and awareness of psychological counselors working in schools about stuttering; It was aimed to compare general attitudes towards stuttering and towards individuals with stuttering and to see if counselors differed in their attitudes according to their gender. **Method:** The participant group of the research consists of 106 psychological counselors who teach in primary, secondary and high schools in different provinces of Turkey. Personal Information Form and POSHA-E3 were used as data collection tools. After the collected data were transferred to the SPSS-21 program, the percentage/frequency values of the data were calculated, and various statistical analyzes were performed to measure the differences between the groups and the relationships between the variables. **Results:** As a result of the analysis, 78.3% of the psychological counselors believe that the cause of stuttering is an event that the person fears. 79.2% of the psychological counselors had access to information about stuttering during their school years. All of the psychological counselors think that individuals who stutter should seek help from a speech and language therapist. 54.7% of the psychological counselors stated that they would say slow down or relax while talking to the person who stutters. 63.2% of psychological counselors think that individuals who stutter are shy, 63.2% of the psychological counselors state that they would be upset/worried if they had stuttering. **Conclusion:** The results also indicate no statistically significant difference between the answers given to the majority of the questions that would determine the attitudes of male and female psychological counselors towards stuttering. Therefore it can be said that gender is not a determining factor in terms of attitudes towards stuttering and individuals with stuttering. However, the female counselors who indicated that they had a neutral attitude towards stutters were significantly higher than the male counselors.

Keywords: psychological counselor, stuttering, attitude, level of knowledge, POSHA-E3.

Giriş

Kekemelik konuşmanın hızını ve ritmini etkileyebilecek tekrarlar (sesler, heceler, sözcükler, sözcük öbekleri), ses uzatmaları, bloklar, eklemeler ve düzeltmelerle karakterize olan, kişinin psiko-sosyal hayatını ve yaşam kalitesini önemli ölçüde etkileyen bir akıcı

konuşma bozukluğudur (ASHA, 2016; Guitar, 2014). Kadınlara oranla erkeklerde daha sık görülen kekemelik genellikle dil ve konuşma gelişiminin yoğun olarak yaşandığı 2-7 yaş arasında ortaya çıkmaktadır (Craig ve ark., 2002; Karacan, 2000).

Tutum, alan yazında çeşitli tanımlamaları bulunmasıyla birlikte, Kağıtçıbaşı'na (1988) göre kişinin psikolojik bir nesne ile ilgili düşünce, duygu ve davranışları üzerinde gösterdiği yönelim ve tepki için hazır olma halidir. Gabel'e (2006) göre ise tutum; ebeveynler, çevre ve iletişim araçları gibi unsurlar sayesinde öğrenme yoluyla kazanılmaktadır. Tanımlamalarda da belirtildiği üzere; kişi durum ya da nesneyi değerlendirerek bunlar hakkında tutum göstermektedir.

Kekemeliği olan öğrenciler ile etkileşimde bulunan psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi ve tutumu oldukça önemlidir. Psikolojik danışmanlar, üniversitelerin eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile psikolojik danışma ve rehberlik veya bu alana denk kabul edilen programlardan en az lisans düzeyinde eğitim almış kişilerdir. Psikolojik danışmanların kekemeliği olan öğrencilerin rehberlik servisi aracılığıyla kekemeliğe ilişkin bir rapor düzenlenmesi, Rehberlik Araştırma Merkezi'nde değerlendirme yapılması ve ihtiyaca yönelik eğitim programının oluşturulmasında rolleri bulunmaktadır (MEB, 2020). Psikolojik danışmanlar öğrencilerin sorunlarına çözüm bulmalarında yardımcı olmaktadır (Kalay-Usta & Deniz, 2019).

Alan yazında kekemeliğe ve kekeleyen bireylere yönelik tutumlar hakkında yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Alan yazına bakıldığında öğretmenlerin kekemelik hakkındaki bilgilerinin ve tutumlarının önemli olduğu görülmektedir (Dorsey & Guenther, 2000; Irani & Gabel, 2008; Lass ve ark., 1992; Yeakle & Cooper, 1986; Yırtık ve ark., 2021). Öğretmenlerin dil konuşma bozukluklarına karşı tutumları, kekemeliği olan çocuğun akademik, sosyal ve duygusal alanlardaki gelişiminde etkili olmaktadır (Toğram & Maviş, 2009). Kekeleyen bireyin duygu durumunda, etkileşimde bulunduğu kişilerin kekemelik

hakkındaki bilgi ve tutumunun oldukça önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Abdalla & Louis, 2012; Aydın-Uysal & Tura, 2018; Çıkaray, 2021; Özdemir, 2010; Saman & Aydın-Uysal, 2022; Toğram & Maviş, 2009). Bu durum kekemelik terapileri için de önemlidir. Kekemelik terapilerinde, terapi hedefleri bireye göre farklılık gösteriyor olmakla birlikte terapi kazanımlarının günlük yaşama aktarılmasında ve bireyin çevresindeki kişilerin sürece destek olması açısından son derece önemlidir (Tollerfield, 2003). Ancak bunun için öğretmenlerin konu hakkında farkındalık düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir (Hearne ve ark., 2020).

Türkiye’de yürütülen çalışmalara bakıldığında, öğretmenlerin kekemeliğe yönelik olumsuz bir tutum içerisinde olmadıkları (Erim & Uysal, 2021; İlban, 2020; Saman & Aydın-Uysal, 2022); ancak konu ile ilgili bilgi eksikliklerinin bulunduğu görülmektedir (Erim & Uysal, 2021; Saman & Aydın-Uysal, 2022). Yapılan bir çalışmada, konuşma bozuklukları hakkında eğitim alan öğretmenlerin kekemeliğin nedenlerine ilişkin daha doğru inançlarının olduğu bulunmakta (Yeakle & Cooper, 1986); öğretmenlerin konu ile ilgili eğitim almasının, farkındalık ve olumlu tutumlar üzerinde etkisi olabildiği ifade edilmektedir (Erim & Uysal, 2021). Yeakle ve Cooper (1986), konuşma bozuklukları ile ilgili ders alan veya kekemeliği olan bireyler ile karşılaşmış öğretmenlerin, kekemeliği olan öğrencilere karşı daha gerçekçi tutum sergilediklerini ifade etmekle birlikte öğretmenlerin kekemeliğin nedeninin psikolojik olduğuna yönelik yanlış inançlarının olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumu destekleyen farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Abdalla & St. Louis, 2012; Erim & Uysal, 2021; Plexico ve ark., 2013). Yapılan bir başka çalışma, öğretmenlerin kekemeliğe yönelik olumlu tutumları olsa da kekemeliğin nedenlerine ve kekemelik hakkında sınıf stratejilerine yönelik bilgi eksikliklerinin olduğunu göstermektedir (Hearne ve ark., 2020). Çıkaray’ın (2021) yaptığı çalışmada ise özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanların, kekemeliğe yönelik bilgi eksiklerinin olduğu ve olumsuz tutumlar sergiledikleri

aktarılmaktadır. Ayrıca psikolojik danışmanların bilgi ve deneyim alt boyutlarında kekemeliği olan bireyler hakkında bilgi eksikliği yaşadıkları ve deneyimsiz oldukları ifade edilmektedir.

İletişim, dil ve konuşma bozukluklarına sahip öğrencilerin okullarda tespit edilip uzmana yönlendirilmesinde önemli role sahip psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarını belirleyen bir araştırmaya ulusal alan yazında ulaşılamamış olması, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada okullarda çalışan psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerini, tutumlarını ve kekemeliğe yönelik farkındalıklarını belirlemek; cinsiyet faktörüne göre kekemeliğe ve kekemeliği olan bireye karşı genel tutumlarını karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada okullarda çalışan psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi ve tutumlarını incelemek amacıyla betimsel araştırma türlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmalarında araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok örneklemdaki bireyler açısından nasıl dağıldığıyla ilgilenmektedir (Fraenkel & Wallen, 2006).

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini belirlemede, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi seçilmiştir. Bu çalışma için bir grup psikolojik danışmana ulaşılmış ve bu kişiler çevrimiçi ankete katılmaya davet edilmişlerdir. Ardından kendilerinden ankete katılabilecek ve çalışmanın dâhil etme kriterlerine uygun olabilecek farklı kişilere ulaşmaları istenmiştir. Çalışmanın yürütüldüğü tarihler arasında gönüllü olan katılımcılar çalışmaya dâhil edilerek süreç devam etmiştir.

Araştırmanın katılımcılarını Türkiye'nin farklı illerindeki ilkökul, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan 106 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Okul Düzeyine Göre Cinsiyet Dağılımları

	İlkokul		Ortaokul		Lise		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadın	23	33,8	20	29,4	25	36,7	68	64,1
Erkek	7	18,4	10	26,3	21	55,2	38	35,9

Tablo 1'e göre; psikolojik danışmanların %28,3'ü ilkökulda çalışmakta, %28,3'ü ortaokulda çalışmakta ve %43,3'ü lisede çalışmaktadır. Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların %64,1'i kadın, %35,9'u erkektir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere Kişisel Bilgi Formu ve POSHA-S (Public Opinion Survey of Human Attributes Stuttering/İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi-Kekemelik) uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu (Ek 1)

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form cinsiyet, yaş, medeni hal, çocuğa sahip olma durumu, eğitim durumu, mezun olduğu lisans bölümü, mesleki deneyim süresi, çalışmakta olduğu okul türü, çalışmakta olduğu okul düzeyi ve çalışmakta olduğu şehir sorularından oluşmaktadır.

POSHA-S

Kısa adı POSHA olan İnsan Özellikleri Kamuoyu Anketi, Amerika Birleşik Devletleri West Virginia Üniversitesi'nde St. Louis liderliğinde uluslararası bir ekip tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen anketin deneysel versiyonları POSHA-E olarak anılmış ve birçok ülkede uygulanmıştır. POSHA-E'nin son versiyonu olan POSHA-E3, Özdemir (2010)

tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan POSHA-E3, alan yazında POSHA-S olarak da anılmaktadır. POSHA-S isimli ankette kekemeliğe dair detaylı soruların yanı sıra zihinsel rahatsızlık, aşırı şişmanlık, solaklık ve zeki olmak gibi insanların olumlu ya da olumsuz bir yargı taşıdıkları/taşıyabilecekleri durumlarla ilgili sorular da yer almaktadır. Anket, içerik bakımından giriş kısmı ile A, B, C ve D bölümlerinden oluşmaktadır: A bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik, B bölümünde katılımcıların hayat standartlarına yönelik, C bölümünde beş farklı insan özelliğine ilişkin genel bilgi ve izlenimlerini değerlendirmeye yönelik sorular bulunmaktadır. D bölümünde ise kekemeliğe dair daha ayrıntılı sorular yer almakta ve katılımcıların sorulara evet-hayır veya emin değilim seçeneklerine uygun yanıt vermesi beklenmektedir (St. Louis, 2011). Mevcut çalışmada POSHA-E3'ün Türkçe çevirisi kullanılmıştır.

Uygulama

Veri toplama süreci Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul onayı sonrası Şubat 2022-Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Amaca uygun olarak kullanılan anketin yüz yüze yapılması planlanmış fakat süre, maliyet ve küresel salgın (Covid-19) sebebi ile veriler çevrimiçi olarak elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından POSHA-E3 anketinin maddeleri ve kişisel bilgi formundaki sorular Google Form'a aktarılmıştır. Bu form, çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcılara sosyal medya (Facebook, Instagram ve Whatsapp) aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çalışmaya katılım gösteren psikolojik danışmanlara, çalışma hakkında bilgi verilmiş olup katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu, istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri, çalışmaya katılmayı kabul ettikleri takdirde kimlik bilgilerine dair herhangi bir bilgi istenmeyeceği belirtilerek çalışmanın amacı açıklanmış ve katılımcılardan, anket soruları başlamadan önce çevrimiçi olarak gönüllülük beyanı alınmıştır.

Araştırmanın verilerine ilişkin analizler SPSS-21 paket programı ile yapılmıştır. Bulguların yorumlanabilmesi için anlamlılık değeri ,05 olarak kabul edilmiştir. Verilerin analizi için ilk olarak araştırmada yer alan ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik farkındalığı ve tutumuna ilişkin anket yanıtları, frekans ve yüzde değerlerine göre incelenmiştir. Bu çalışmada veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu belirli temalara göre düzenlenmiştir. Elde edilen bulguların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak analizler oluşturulmuştur. Çalışmanın değişkeni olan cinsiyet gruplarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Normallik incelemeleri için çarpıklık ve basıklık katsayılarının kendi standart hatalarına oranı ve Kolmogrov-Smirnov hipotez testleri incelenmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki ilişki ise Ki-kare testi ile analiz edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışma için Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 28/01/2022 tarihli, 61351342/OCAK 2022-29 sayılı Etik Kurul İzni alınmıştır. Çalışma Helsinki İlkeler Deklarasyonuna uygun biçimde yürütülmüştür.

Bulgular

Tablo 2'de psikolojik danışmanların kekemeliğin nedenleri hakkındaki görüşleri yer almaktadır.

Tablo 2

Psikolojik Danışmanların Kekemeliğin Nedenleri Hakkındaki Görüşleri

Kekemeliğin sebebinin ... olduğuna inanıyorum	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Genetik miras	Hayır	14	20,6	10	26,3	24	22,6
	Evet	32	47,1	18	47,4	50	47,2
	Emin değilim	22	32,4	10	26,3	32	30,2
Hayaletler, cinler, ruhlardır	Hayır	64	94,1	32	84,2	96	90,6
	Evet	1	1,5	3	7,9	4	3,8
	Emin değilim	3	4,4	3	7,9	6	5,7
Kişinin korktuğu bir olay	Hayır	7	10,3	2	5,3	9	8,5
	Evet	51	75,0	32	84,2	83	78,3

	Emin değilim	10	14,7	4	10,5	14	13,2
Allah'ın takdiri	Hayır	40	58,8	17	44,7	57	53,8
	Evet	18	26,5	18	47,4	36	34,0
	Emin değilim	10	14,7	3	7,9	13	12,3
Öğrenme ya da alışkanlık	Hayır	26	38,2	19	50,0	45	42,5
	Evet	26	38,2	14	36,8	40	37,7
	Emin değilim	16	23,5	5	13,2	21	19,8
Bir virüs veya hastalık	Hayır	46	67,6	22	57,9	68	64,2
	Evet	9	13,2	10	26,3	19	17,9
	Emin değilim	13	19,1	6	15,8	19	17,9

Tablo 2'ye göre psikolojik danışmanların %78,3'ü kekemeliğin sebebinin kişinin korktuğu bir olay olduğuna, %3,8'i kekemeliğin sebebinin hayaletler, cinler, ruhlar olduğuna, %34,0'ı kekemeliğin sebebinin Allah'ın takdiri olduğuna, %37,7'si ise kekemeliğin sebebinin öğrenme ya da alışkanlık olduğuna, %47,2'si kekemeliğin sebebinin genetik miras olduğuna, inanmaktadır. Erkek psikolojik danışmanlar (%47,4), kekemeliğin sebebinin Allah'ın takdiri olduğuna kadın psikolojik danışmanlara göre (%26,5) daha çok inanmaktadır.

Tablo 3'te psikolojik danışmanların kekeleyen bireyle konuşmaları sırasında kekeleyen bireye karşı tepkileri yer almaktadır.

Tablo 3

Psikolojik Danışmanların Kekeleyen Bireyle Konuşmaları Sırasında Kekeleyen Bireye Karşı Tepkileri

Kekeleyen biriyle konuşuyor olsaydım ... yapardım	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kişi normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışırdım	Hayır	2	2,9	4	10,5	6	5,7
	Evet	65	95,6	33	86,8	98	92,5
	Emin değilim	1	1,5	1	2,6	2	1,9
Kekemelik hakkında bir espri/şaka yapardım	Hayır	67	98,5	33	86,8	100	94,3
	Evet	1	1,5	4	10,5	5	4,7
	Emin değilim	0	0,0	1	2,6	1	0,9
Kişinin sözlerini tamamlardım	Hayır	60	88,2	31	81,6	91	85,8
	Evet	2	2,9	2	5,3	4	3,8
	Emin değilim	6	8,8	5	13,2	11	10,4
Sabırsızlanırdım (kişi kekelerken beklemek istemezdim)	Hayır	57	83,8	36	94,7	93	87,7
	Evet	7	10,3	0	0,0	7	6,6
	Emin değilim	4	5,9	2	5,3	6	5,7
Rahat ya da normal hissederdim	Hayır	5	7,4	0	0,0	5	4,7
	Evet	33	77,9	35	92,1	88	83,0

	Emin değilim	10	14,7	3	7,9	13	12,3
Kekeleyen kişiye acırdım	Hayır	57	83,8	34	89,5	91	85,8
	Evet	4	5,9	1	2,6	5	4,7
	Emin değilim	7	10,3	3	7,9	10	9,4
Kişiye 'yavaşla' ve 'rahat ol, rahatla' derdim	Hayır	34	50,0	24	63,2	58	54,7
	Evet	14	20,6	10	26,3	24	22,6
	Emin değilim	20	29,4	4	10,5	24	22,6

Tablo 3'e göre psikolojik danışmanların %92,5'i kekeleyen birey ile konuşurken; birey normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacağını, %94,3'ü kekemelik ile ilgili espri/şaka yapmayacağını, %85,8'i sözlerini tamamlamayacağını, %87,7'si sabırsızlanmayacağını, %83,0'ı rahat ya da normal hissedeceğini, %85,8'i kekeleyen bireye acımayacaklarını, %54,7'si yavaşla ya da rahat ol diyeceğini belirtmiştir. Erkek psikolojik danışmanlar (%92,1), kadın psikolojik danışmanlardan (%83,0) daha fazla kekeleyen bireylerin yanında rahat ya da normal hissedeceğini belirtmiştir.

Tablo 4'te psikolojik danışmanların kekemelik ve kekeleyen birey ile ilgili genel izlenimleri yer almaktadır.

Tablo 4

Psikolojik Danışmanların Kekemelik ve Kekeleyen Birey ile İlgili Genel İzlenimleri

Kekemeliği olan bireyler/bireylerin...	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kekemeliklerini gizlemeye çalışmalıdırlar	Hayır	65	95,6	36	94,7	101	95,3
	Evet	2	2,9	1	2,6	3	2,8
	Emin değilim	1	1,5	1	2,6	2	1,9
Önemli noktaları doğru anlayıp, karar verebilecekleri meslekler seçmelidirler	Hayır	8	11,8	2	5,3	10	9,4
	Evet	43	63,2	28	73,7	71	67,0
	Emin değilim	17	25,0	8	21,2	25	23,6
Sinirlidirler ya da kolay heyecanlanırlar	Hayır	24	35,3	13	34,2	37	34,9
	Evet	27	39,7	16	42,1	43	40,6
	Emin değilim	17	25,0	9	23,7	26	24,5
Utangaç ya da çekingendirler	Hayır	9	13,2	7	18,4	16	15,1
	Evet	41	60,3	26	68,4	67	63,2
	Emin değilim	18	26,5	5	13,2	23	21,7
Kekemeliklerinden dolayı kendilerini suçlarlar	Hayır	23	33,8	11	28,9	34	32,1
	Evet	16	23,5	10	26,3	26	24,5
	Emin değilim	29	42,6	17	44,7	46	43,4
Arkadaş edinebilirler	Hayır	0	0,0	2	5,3	2	1,9
	Evet	63	92,6	33	86,8	96	90,6
	Emin değilim	5	7,4	3	7,9	8	7,5

	Hayır	0	0,0	1	2,6	1	0,9
Normal bir hayat yaşayabilirler	Evet	59	86,8	33	86,8	92	86,8
	Emin değilim	9	13,2	4	10,5	13	12,3
	Hayır	13	19,1	10	26,3	23	21,7
İstedikleri her mesleği/işi yapabilirler	Evet	42	61,8	16	42,1	58	54,7
	Emin değilim	13	19,1	12	31,6	25	23,6

Tablo 4'e göre psikolojik danışmanların %95,3'ü kekemeliği olan bireylerin kekemeliklerini gizlemeye çalışmaması gerektiğini; 67,0'ı önemli noktaları anlayıp, karar verebilecekleri meslekler seçmeleri gerektiğini, %40,6'sı sınırlı ya da kolay heyecanlanan kişiler olduklarını, %63,2'si utangaç ya da çekingen olduklarını, %24,5'i kekeledikleri için kendilerini suçladıklarını, %90,6'sı arkadaş edinebileceklerini, %86,8'i normal bir hayat yaşayabileceklerini, %54,7'si istedikleri her mesleği yapabileceğini düşünmektedir. Erkek psikolojik danışmanların (%61,8), kadın psikolojik danışmanlardan (%42,1) daha fazla kekeleyen bireylerin istedikleri her mesleği/işi yapabileceğini belirtmiştir.

Tablo 5'te psikolojik danışmanların kendileri/yakınları/tanıdıkları kekeleyen bir birey olursa duyacakları endişe durumu yer almaktadır.

Tablo 5

Psikolojik Danışmanların Kendileri/Yakınları/Tanıdıkları Kekeleyen Bir Birey Olursa Duyacakları Endişe Durumu

Aşağıdaki kişilerin kekemeliği olsaydı üzüldüm/endişe duyardım	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Doktorum	Hayır	36	52,9	21	55,3	57	53,8
	Evet	13	19,1	12	31,6	25	23,6
	Emin değilim	19	27,9	5	13,2	24	22,6
Komşum	Hayır	38	55,9	24	63,2	62	58,5
	Evet	11	16,2	12	31,6	23	21,7
	Emin değilim	19	27,9	2	5,3	21	19,8
Kız/erkek kardeşim	Hayır	20	29,4	13	34,2	33	31,1
	Evet	36	52,9	21	55,3	57	53,8
	Emin değilim	12	17,6	4	10,5	16	15,1
Kendim	Hayır	12	17,6	10	26,3	22	20,8
	Evet	40	58,8	27	71,1	67	63,2
	Emin değilim	16	23,5	1	2,6	17	16,0

Tablo 5'e göre psikolojik danışmanların yarısından fazlası, doktoru (%53,8) veya komşusu (%58,5) kekeleyor olsaydı bu durum karşısında herhangi bir endişe duymayacaklarını ancak kız/erkek kardeşi (%53,8) veya kendisi (%63,2) kekeleyor olsaydı endişe duyacaklarını belirtmişlerdir.

Katılımcı psikolojik danışmanların cinsiyetlerine göre 'Aşağıdaki kişilerin kekemeliği olsaydı üzüldüm/ endişe duyardım: ... [Kendim]' sorusuna verdikleri yanıtlar açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (Ki-kare test; $X^2=8,098$; $p=,017<,05$). Kendilerinin kekemeliğinden endişe duyan erkek psikolojik danışmanların oranı, endişe duyan kadınların oranından çok daha fazladır. Ayrıca kadın psikolojik danışmanlar içinde bu soruya "Emin değilim" diyenlerin oranı erkeklerin oranından da çok daha fazladır.

Tablo 6'da psikolojik danışmanların kekeleyen bireye kimler tarafından yardım edilmesi gerektiğine dair görüşleri yer almaktadır.

Tablo 6

Psikolojik Danışmanların Kekeleyen Bireye Kimler Tarafından Yardım Edilmesi Gerektiğine Dair Görüşleri

Kekeleyen bireye ... tarafından yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kekeleyen diğer insanlar	Hayır	40	58,8	22	57,9	62	58,5
	Evet	10	14,7	11	28,9	21	19,8
	Emin değilim	18	26,5	5	13,2	23	21,7
Bir dil konuşma terapistinden	Evet					106	100,0
Tıp doktorundan	Hayır	19	27,9	10	26,3	29	27,4
	Evet	42	61,8	25	65,8	67	63,2
	Emin değilim	7	10,3	3	7,9	10	9,4

Tablo 6'ya göre psikolojik danışmanların %100'ü kekeleyen bireylerin dil ve konuşma terapistinden yardım alması gerektiğini, %63,2'si tıp doktorundan yardım alması gerektiğini ve %19,8'i ise kekeleyen bireyler tarafından yardım alması gerektiğini belirtmişlerdir. Erkek psikolojik danışmanların (%28,9), kadın psikolojik danışmanlardan (%14,7) daha fazla

kekeleyen bireye kekeleyen diğer insanlar tarafından yardım edilmesi gerektiğine inandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7’de psikolojik danışmanların kekemeliğe ve kekeleyen bireye dair bilgi kaynakları yer almaktadır.

Tablo 7

Psikolojik Danışmanların Kekemeliğe ve Kekeleyen Bireye Dair Bilgi Kaynakları

Kekemelik hakkındaki bilgilerim ...’dan gelir	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kişisel deneyimim (kendim, ailem, arkadaşlarım)	Hayır	20	29,4	14	36,8	34	32,1
	Evet	44	64,7	24	63,2	68	64,2
	Emin değilim	4	5,9	0	0,0	4	3,8
TV, radyo, filmler	Hayır	41	60,3	20	52,6	61	57,5
	Evet	25	36,8	17	44,7	42	39,6
	Emin değilim	2	2,9	1	2,6	3	2,8
Dergi, gazete ya da kitaplar	Hayır	17	25,0	12	31,6	29	27,4
	Evet	48	70,6	26	68,4	74	69,8
	Emin değilim	3	4,4	0	0,0	3	2,8
İnternet	Hayır	15	22,1	8	21,1	23	21,7
	Evet	49	72,1	30	78,9	79	74,5
	Emin değilim	4	5,9	0	0,0	4	3,8
Okul	Hayır	12	17,6	6	15,8	18	17,0
	Evet	53	77,9	31	81,6	84	79,2
	Emin değilim	3	4,4	1	2,6	4	3,8
Doktor, hemşire ya da diğer insanlar	Hayır	42	61,8	22	57,9	64	60,4
	Evet	17	25,0	12	31,6	29	27,4
	Emin değilim	9	13,2	4	10,5	13	12,3

Tablo 7’ye göre psikolojik danışmanlar, kekemelik hakkındaki bilgi kaynağını okul (%79,2), kitle iletişim araçları (%39,6), internet (%74,5), kişisel deneyim (%64,2), dergi; gazete, kitap (%69,8) ve uzman (%27,4) olarak belirtmişlerdir. Erkek psikolojik danışmanların (%44,7), kadın psikolojik danışmanlardan (%36,8) daha fazlası kekemelik hakkındaki bilgilerinin kitle iletişim araçlarından geldiğini belirtmişlerdir.

Tablo 8’da psikolojik danışmanların kekeleyen birini tanımaları ve tanıyorlar ise kendilerine yakınlık dereceleri yer almaktadır.

Tablo 8

Psikolojik Danışmanların Kekeleyen Bireyler Hakkında Var Olduğunu Düşündükleri Bilgi Düzeyleri

... bireyler hakkında bilgim ...	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kekemeliği olan	Hiç yok	1	1,5	0	0,0	1	0,9
	Az	16	23,5	8	21,1	24	22,6
	Biraz	35	51,5	20	52,6	55	51,9
	Çok	2	2,9	1	2,6	3	2,8
	Oldukça	14	20,6	9	23,7	23	21,7

Tablo 8'e göre psikolojik danışmanların %51,9'u kekeleyen bireyler hakkında biraz bilgisinin olduğunu, %22,6'sı kekeleyen bireyler hakkında bilgisinin az olduğunu, %21,7'si kekeleyen bireyler hakkında oldukça bilgisinin olduğunu, %2,8'i kekeleyen bireyler hakkında bilgisinin çok olduğunu ve %0,9'u ise kekeleyen bireyler hakkında hiç bilgisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 9'da psikolojik danışmanların kekeleyen bireyle ilgili genel izlenimleri yer almaktadır.

Tablo 9

Psikolojik Danışmanların Kekeleyen Bireyle İlgili Genel İzlenimleri

... bir insan hakkında genel izlenimim ...	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kekemeliği olan	Kısmen olumsuz	4	5,9	4	10,5	8	7,5
	Nötr	38	55,9	13	34,2	51	48,1
	Kısmen olumlu	14	20,6	9	23,7	23	21,7
	Oldukça olumlu	11	16,2	12	31,6	23	21,7
	Emin değilim	1	1,5	0	0,0	1	0,9

Tablo 9'a göre psikolojik danışmanlar, kekemeliği olan bir insan hakkında genel izlenimlerini nötr (%48,1), kısmen olumlu (%21,7), oldukça olumlu (%21,7), kısmen olumsuz (%7,5) ve emin değilim (%0,9) olarak ifade etmişlerdir. Kadın psikolojik danışmanlar

(%55,9), erkek psikolojik danışmanlardan (%34,2) daha fazla kekemeliği olan bir insan hakkında nötr bir izlenime sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10’da psikolojik danışmanların kekeleyen bir insan olmak isteme ile ilgili görüşleri yer almaktadır.

Tablo 10

Psikolojik Danışmanların Kekeleyen Bir İnsan Olmak İsteme ile İlgili Görüşleri

... bir insan olmak isterdim	Cevaplar	Kadın		Erkek		Tüm Katılımcılar	
		n	%	n	%	n	%
Kekemeliği olan	Kesinlikle katılmıyorum	48	70,6	23	60,5	71	67,0
	Kısmen katılmıyorum	9	13,2	5	13,2	14	13,2
	Tarafsız	10	14,7	9	23,7	19	17,9
	Kısmen katılıyorum	1	1,5	0	0,0	1	0,9
	Emin değilim	0	0,0	1	2,6	1	0,9

Tablo 10’a göre psikolojik danışmanların %67’si kekemeliği olan bir insan olmayı kesinlikle istemediklerini, %13,2’si kekemeliği olan bir insan olmayı kısmen istemediklerini, %17,9’u kekemeliği olan bir insan olmayı isteme konusunda tarafsız olduklarını, %0,9’u kekemeliği olan bir insan olmayı kısmen istediklerini ve %0,9’u ise kekemeliği olan birey olma konusundaki istekliliğinden emin olmadıklarını belirtmişlerdir. Erkek psikolojik danışmanlar (%70,6), kadın psikolojik danışmanlardan (%60,5) daha fazla kekemeliği olan bir insan olmayı kesinlikle istemediklerini belirtmişlerdir.

Tartışma

Bu araştırmada okullarda çalışan psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerini, tutumlarını ve kekemeliğe yönelik farkındalıklarını belirlemek; cinsiyet faktörüne göre kekemeliğe ve kekemeliği olan bireye karşı genel tutumlarını karşılaştırmak amaçlanmıştır.

Psikolojik danışmanlara kekemelik ile ilgili genel izlenimleri sorulduğunda danışmanların yarısına yakını (%48,1) nötr bir izlenimlerinin olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu neticesinde, psikolojik danışmanların kekemeliği bir sorun olarak görmediği söylenebilir. Bu bulguyu destekler nitelikte yer alan çalışmalarda öğretmenlerin kekemeliğe yönelik olumsuz bir tutum içerisinde olmadıkları, genelde nötr ve olumlu izlenimlere sahip oldukları (İlban, 2020; Saman & Aydın-Uysal, 2022) görülürken; Abdalla ve St. Louis tarafından 2012’de yürütülen bir çalışmada da öğretmenlerin kekemeliğe yönelik olumsuz yargılarının olduğu görülmüştür.

Psikolojik danışmanların büyük çoğunluğu (%80,2) kekemeliği olan bir birey olmak istemelerine dair sorulan soruya katılmadıklarını belirtmiştir. Kişilerin konuşmada akıcısızlık yaşamak istememesi olağan bir durumdur. Kekemeliğe ve kekeleyen bireylere karşı kamuoyu tutumunun ölçüldüğü Aydın (2008) ve Özdemir’in (2010) çalışmalarında da benzer tutumlar görülürken; Çıkaray’ın (2020) çalışmasında da psikolog ve psikolojik danışmanlar kekemeliği olan bir birey olmak istememektedir.

Psikolojik danışmanların yarısından fazlası (%51,9) kekemeliği olan bireyler hakkında biraz bilgilerinin olduğunu belirtmiştir. Psikolojik danışmanlara lisans programlarında yeterli eğitimlerin verilmemesi, toplumsal bilgilendirmenin yetersizliği ve gerekli araştırmaların yeterli ölçüde yapılmaması bu duruma sebebiyet verebilir. Abdalla ve St. Louis tarafından 2012’de yürütülen bir çalışmada öğretmenlerin kekemeliğe yönelik bilgi eksikliklerinin olduğu görülmüştür. İlban’ın (2020) araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun biraz bilgisi olduğu görülürken; Çıkaray’ın (2021) çalışmasındaki psikolog ve psikolojik danışmanlar, kekemeliği olan bireyler hakkında bilgi ve deneyim alt boyutlarında bilgi eksikliği yaşadıklarını ve deneyimsiz olduklarını belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların büyük çoğunluğu (%95,3) kekemeliği olan bireyler/bireylerin kekemeliklerini gizlemeye çalışmamalarını belirtirken; önemli

noktaları doğru anlayıp, karar verebilecekleri meslekler seçebileceklerini, sınırlı ya da kolay heyecanlanan bireyler olduklarını, utangaç ya da çekingen bireyler olduklarını, kekemeliklerinden dolayı kendilerini suçlamadıklarını, arkadaş edinebileceklerini, normal bir hayat yaşayabileceklerini ve istedikleri her mesleği/iş yapabileceklerini düşünmektedirler. Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir (Aydın, 2008; Adriaenssens & Struyf, 2016; İlban, 2020; Lass ve ark.,1992; Lefort ve ark., 2021; Özdemir, 2010; Ruscello ve ark., 1994; Saman & Aydın-Uysal, 2022; Yeakle & Cooper, 1986). Abdalla ve St. Louis (2012) bulguların çoğunda benzer sonuçlara ulaşmış ancak farklı olarak kekemeliği olan bireylerin meslek seçimi yaparken, konuşma gerektiren mesleklerden kaçınmaları gerektiği bulgusuna varmıştır. Çıkaray'ın (2021) çalışmasında da katılımcılar, kekemeliği olan bireylerin istedikleri her mesleği yapamayacaklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların tamamı doktorunun, komşusunun, kendisinin veya kardeşinin yanıtlarından en az birinin kekemeliği olsa endişe/üzüntü duyacaklarını belirtmektedir. Alan yazında yapılan çeşitli çalışmalarda yer alan katılımcıların kekemeliği olsa hissedecekleri duygu durumu, bu bulguyu destekler niteliktedir (Çağlayan, 2019; Çıkaray, 2021; İlban, 2020; Özdemir, 2010; Saman & Aydın-Uysal, 2022). Kişinin kendisinin ve yakınlarının kekemeliğinin olmasını istememesi olağan bir durumdur ve bu sonuç beklendiktir.

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların %92,5'i, yani neredeyse tamamı, kekeleyen biriyle konuşuyor olsalardı normal konuşuyormuş gibi davranmaya çalışacaklarını belirtirken; kekemelik hakkında bir espri/şaka yapmayacaklarını, kişinin sözlerini tamamlamayacaklarını, sabırsızlanmayacaklarını, rahat ya da normal hissedeceklerini, kekeleyen kişiye acımayacaklarını ve kişiye 'yavaşla' ve 'rahat ol, rahatla' demeyeceklerini belirtmektedir. Çeşitli çalışmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir (Çağlayan, 2019; İlban,

2020 ve Saman & Aydın-Uysal, 2022). Bu bulgu, araştırmancının katılımcılarının kekemeliği olan bir bireyle kuracakları etkileşimde uygun tutum ve davranışlarda bulunacaklarını göstermektedir.

Psikolojik danışmanların çoğunluğu yani %78,3'ü kekemeliğin sebebinin kişinin korktuğu bir olay ve genetik miras olduğuna inanmaktadır. Alanyazında yer alan çalışmalarda da kekemeliğin sebebinin korkulan bir olay olduğu inancı görülmüştür (Abdalla & St. Louis, 2012; Çağlayan, 2019; Çıkaray, 2021; Erdem, 2013; İlban, 2020 ve Saman & Aydın-Uysal, 2022). Psikolojik danışmanların verdiği yanıtlara bakıldığında psikolojik danışmanların kekemeliğin nedenine ilişkin bilgilerinde halk arasında kabul gören yanlış inanışa sahip oldukları ve bilgi eksikliklerinin olduğu düşünülebilir.

Araştırmada psikolojik danışmanların tamamı (%100) kekeleyen bireylere bir dil ve konuşma terapistinin yardım etmesi gerektiğini söylerken, ikinci sırada kekeleyen bireylere tıp doktorunun ve sonrasında kekeleyen birinin yardım etmesi gerektiğini söylemiştir. Bu bulguların alan yazında yer alan çeşitli çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir (Abdalla & Louis, 2012; Aydın, 2008; Çağlayan, 2019; İlban, 2020; Özdemir, 2010; Plexico ve ark., 2013; Saman & Aydın-Uysal, 2022; Yeakle & Cooper, 1986). Bu bulgular dil ve konuşma terapisti mesleğinin tanınırlığının ve kekeleyen bireylere yardım edecek ilk uzman olması gerektiği bilincinin uyandığını gösterebilir.

Psikolojik danışmanlar kekemelik hakkındaki bilgilerinin çoğunlukla okul (%79,2), internet (%74,5) ve dergi, gazete ve kitap (%69,8) ile kişisel deneyimleri (%64,2) kaynaklı olduğunu belirtirken; televizyon, radyo ve filmler (%57,5) ile doktor, hemşire ve diğer insanlardan (%60,4) daha az oranda bilgi sağlamıştır. Yapılan diğer çalışmalarda benzer yanıtların görülebilmesinin yanında her bir seçenek için farklı oranlar mevcuttur. İlban'ın (2020) çalışmasında yüksek oranda okul yanıtının verildiği görülürken; Saman ve Aydın-Uysal da 2022'de yapmış olduğu çalışmasında sınıf öğretmenlerinin çoğunun kekemelik

hakkındaki bilgi kaynaklarının okul hayatı, internet ve televizyon olduğu sonucuna ulaşmıştır. Abdalla ve Louis'in 2012'de yaptıkları çalışmada öğretmenler, kekemelik ile ilgili bilgilere internet, medya ve kitaplar aracılığıyla ulaştıklarını bildirmiştir. Aydın (2008) ve Özdemir'in (2010) çalışmalarında ise en yüksek oranda televizyon, radyo, filmler seçeneği işaretlenmiştir. Mevcut çalışmanın bulgularından farklı olarak, Çıkaray 2021'de yaptığı çalışmasında psikologların ve psikolojik danışmanların basılı kaynaklardan ve okul gibi eğitim birimlerinden kekemeliğe dair bilgi edinmediklerini ifade etmiştir. Psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik bilgi kaynakları değişkenlik gösterebilmekle beraber kekemeliği olan öğrencilerle ilgili eğitimler alabilmiş olma ihtimalleri, çoğunluğun verdiği okul yanıtıyla ilişkili olabilir.

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kadın ve erkek psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarını belirleyecek olan soruların çoğunluğuna verdikleri yanıtlar açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu bulguyla cinsiyetin kekemeliğe ve kekemeliği olan bireye karşı tutumlar açısından belirleyici bir faktör olmadığı söylenebilir. Özdemir 2010'da yaptığı çalışmasında olumlu ve olumsuz yanıtlar için benzer şekilde cinsiyet grupları arasında anlamlı bir fark bulamadığını ifade etmiştir. Ayrıca Valente ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada da mevcut çalışma bulgularıyla benzer şekilde cinsiyet faktörünün tutumlar konusunda belirleyici olmadığı görülürken; St. Louis (2012) yaptığı çalışmasında kekemeliğe yönelik tutumlardaki cinsiyet faktörünü araştırması sonucu erkeklerin ve kadınların benzer olumsuz tutumlar sergilediğini bulmuştur. Saman ve Aydın-Uysal (2022) tarafından yapılan çalışmada ise kadın sınıf öğretmenlerinin, erkek sınıf öğretmenlerine oranla daha fazla olumsuz nitelendirmelerde buldukları ifade edilmiştir.

İlban, 2020'de yaptığı çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kekemeliğe ilişkin yanıt ortalamalarını cinsiyet faktörüne göre incelediğinde yanıtların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirtmiştir.

Çıkaray'ın 2021'de yaptığı çalışmasında cinsiyet faktörünün psikologların ve psikolojik danışmanların kekemeliğe ve kekeleyen bireye yönelik tutumunu etkileyip etkilemediğine bakıldığında; cinsiyet faktörü anlamlı düzeyde farklılaşma göstermemiştir. Bu bulgular sonucunda kadın ve erkek psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarının çoğunlukla benzer olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada katılımcıların anket sorularına verdikleri bazı yanıtlar, cinsiyet faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Psikolojik danışmanların “komşumun kekemeliği olsaydı üzülürdüm/endişe duyardım” ve “kendimin kekemeliği olsaydı üzülürdüm/endişe duyardım” sorularına verdikleri yanıtlar, cinsiyet faktörüne göre aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Komşularının kekemeliğinden endişe duyan erkek psikolojik danışmanların oranı, endişe duyan kadınların oranından çok daha fazladır. Kendilerinin kekemeliğinden endişe duyan erkek psikolojik danışmanların oranı, endişe duyan kadınların oranından daha fazladır. Ayrıca kadın psikolojik danışmanlar içinde bu soruya ‘Emin değilim’ diyenlerin oranı erkeklerin oranından da daha fazladır.

Psikolojik danışmanların “Kekeleyen biriyle konuşuyor olsaydım kekemelik hakkında bir espri/şaka yapardım” sorusuna verdikleri yanıtlar, cinsiyet faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Kekeleyen biriyle konuşurken kekemelik hakkında şaka yapardım diyen erkek psikolojik danışmanların oranı, kekemelik hakkında şaka yapardım diyen kadınların oranından daha fazladır.

Logan ve O'Connor (2012) çalışmalarında kadın katılımcıların tutumlarını erkekler katılımcıların tutumlarından daha olumlu bulmuşlardır. Saman ve Aydın-Uysal (2022) çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin kekeleyen bir birey ile konuşurken genellikle olumlu tepkiler verdiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu geçmiş çalışmalar ile örtüşmektedir (Abdalla & St. Louis, 2012; Adriaenssens & Stufy, 2016; Plexico ve ark., 2013). Plexico ve arkadaşlarının

2013'te yaptığı çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri, kekeleyen öğrencilere karşı yavaşla, rahat ol gibi ifadelerini kullanırken; Saman ve Aydın-Uysal'ın (2022) yapmış olduğu çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinden erkek cinsiyete sahip olanlar bu ifadelere daha yüksek katılım göstermiştir. Bu bulgu, Li ve Arnold'un (2013) çalışmasına benzer özellik göstermektedir.

Sonuç olarak, psikolojik danışmanların cinsiyet faktörü çerçevesinde kekemeliğe yönelik tutumları arasında genel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durumun çalışmada yer alan örneklem sayısının kısıtlı olmasından ötürü olabileceği düşünülürken; anlamsız sonuç bulan çeşitli çalışmaların varlığı da çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Alan yazında daha kapsamlı örneklem sayısının yer aldığı çalışmalar yapılarak mevcut çalışma bulguları gözden geçirilebilir. Ayrıca psikolojik danışmanların cinsiyet faktörü kapsamında verdikleri bazı yanıtlar istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuçlardan dolayı kadın ve erkek psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik farkındalığını belirlemede mevcut çalışmadan faydalanılabilir.

Psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki bilgi düzeylerini arttırmak amacıyla psikolojik danışmanlara lisans dönemi ve meslek hayatlarında alanında uzman kişiler tarafından kekemelik hakkında eğitimlerin verilmesi sağlanabilir.

Mevcut çalışmada psikolojik danışmanların kekemeliğe ve kekemeliği olan bireylere yönelik tutumları incelenmiştir ancak çalışma örneklemini oluşturan katılımcıların kısıtlılığı çalışmanın sınırlılığıdır. Ek olarak ileriki çalışmalar için daha fazla psikolojik danışmanın yer aldığı ve psikolojik danışmanların kekemeliğe yönelik tutumlarının cinsiyet faktörü dışında, çeşitli faktörlere göre de kıyaslanacağı çalışmaların yapılması alan yazın için önem arz edebilir. Ayrıca farklı meslek gruplarının kekemeliğe yönelik bilgi düzeyi ve tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Abdalla, F. A. & St. Louis, K. O. (2012). Arab school teachers' knowledge, beliefs and reactions regarding stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 37(1), 54-69.
- Adriaenssens, S. & Struyf, E. (2016). Secondary school teachers' beliefs, attitudes, and reactions to stuttering. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 47, 135-147.
- American Speech-Language-Hearing Association (ASHA) (2016). *Scope of practice in speech-language pathology*. <https://www.asha.org/policy/sp2016-00343/> adresinden alınmıştır (Erişim Tarihi: 14.11.2021).
- Aydın, Ç. (2008). *Kekemeliğe yönelik toplumsal farkındalığın belirlenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Aydın Uysal, A. & Tura, G. (2018). Öğretmen adaylarının çocuklardaki dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 1(1), 13-22.
- Craig, A., Hancock, K., Tran, Y., Craig, M. ve Peters, K. (2002). Epidemiology of stuttering in the community across the entire life span. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45(6), 1097-1105.
- Çağlayan, A. (2019). *Türkiye'de kekemeliği olan bireylere karşı işverenlerin tutumu-İzmir örnekleme*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Medipol Üniversitesi.
- Çıkaray, Y. (2021). *Özel, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan psikologların ve psikolojik danışmanların kekemelik hakkındaki tutumları*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Dorsey, M. & Guenther, R. K. (2000). Attitudes of professors and students toward college students who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 25(1), 77-83.
- Erdem, İ. (2013). Kekeme öğrencilere ilişkin öğretmen tutumları: bir ölçek geliştirme çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 7(6), 401-416.
- Erim, A. & Uysal, A. A. (2021). İlkokul öğretmenlerinin kekemelik ve akran zorbalığına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 86-107.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill International Edition.
- Gabel, R. M. (2006). Effects of stuttering severity and therapy involvement on attitudes towards people who stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 31(3), 216-227.
- Guitar B. (2014). *Stuttering, an integrated approach to its nature and treatment* (4th ed.), Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.

- Hearne, A., Miles, A., Douglas, J., Carr, B., Nicholls, J. R., Bullock, M.S. ve Southwood, H. (2020). Exploring teachers' attitudes: Knowledge and classroom strategies for children who stutter in New Zealand. *Speech, Language and Hearing*, 1–10.
- Irani, F. R. M. (2008). Gabel School teachers' attitudes towards people who stutter: Results of a mail survey. *Canadian Journal of Speech–Language Pathology and Audiology*, 32, 129-134.
- İlban, E. (2020). *İlkokul sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki tutumu- İstanbul örnekleme*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Medipol Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). İnsan ve İnsanlar, *Evrin Bas. Yay. Dağ., İstanbul*, 23-28.
- Kalay-Usta, T. & Deniz, M. E. (2019). Psikolojik danışmanların ruh sağlığı sürekliliğinin yordanması: etkili psikolojik danışman nitelikleri ve kariyer uyumluluğunun rolü. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 215-237.
- Karacan, E. (2000). Çocuklarda Kekemelik ve Diğer İletişim Bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*, 4, 18-21.
- Lass, N. J., Ruscello, D., Schmitt, J., Pannbacker, M., Orlando, M. ve Dean, K. (1992). Teachers' perceptions of stutterers. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 23, 78-81.
- Lefort, M. K., Erickson, S., Block, S., Carey, B. ve Louis, K. O. S. (2021). Australian attitudes towards stuttering: A cross-sectional study. *Journal of Fluency Disorders*, 69, 1-10.
- Li, J., & Arnold, H. S. (2015). Reactions of teachers versus non-teachers toward people who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 56, 8-18.
- Logan, K. J. & O'Connor, E. M. (2012). Factors affecting occupational advice for speakers who do and do not stutter. *Journal of Fluency Disorders*, 37(1), 25-41.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (MEB). (2020). Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik ve araştırma merkezi yönergesi, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/31230315_RAM_YONERGESY.pdf (Erişim tarihi: 04.06.2022).
- Özdemir, R. S. (2010). *Kekemeliğe dair kamuoyu tutumunun ölçülmesi: Eskişehir örnekleme*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Plexico, L.W., Plumb, A.M. ve Beacham, J. (2013). Teacher knowledge and perceptions of stuttering and bullying in school-age children. *Perspectives on Fluency and Fluency Disorders*, 23(2), 39-53.
- Ruscello, D. M., Lass, N. J., Schmitt, J. F. ve Pannbacker, M. D. (1994). Special educators' perceptions of stutterers. *Journal of fluency disorders*, 19(2), 125-132.

- Saman, F. D. & Aydın Uysal, A. (2022). Sınıf öğretmenlerinin kekemelik tutumları. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi, 5(1), 62-78.*
- St. Louis, K. O., (2011). The public opinion survey of human attributes-stuttering (POSHA-S): Summary framework and empirical comparisons, *Journal of Fluency Disorders, 36(4), 256-261.*
- Toğram, B. & Maviş, İ. (2009). Aileler, öğretmenler ve dil ve konuşma terapistlerinin çocuklardaki dil ve konuşma bozukluklarına yönelik tutum ve bilgilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10(01), 71-85.*
- Tollerfield, I. (2003). The process of collaboration within a special school setting: An exploration of the ways in which skills and knowledge are shared and barriers overcome when a teacher and speech and language therapist collaborate. *Child Language Teaching and Therapy, 19(1), 67-84.*
- Valente, A. R. S., Louis, K. O. S., Leahy, M., Hall, A. ve Jesus, L. M. (2017). A country-wide probability sample of public attitudes toward stuttering in Portugal. *Journal of Fluency Disorders. 52, 37-52.*
- Yeakle, M. K. & Cooper, E. B. (1986). Teacher perceptions of stuttering. *Journal of Fluency Disorders, 11(4), 345-359.*
- Yırtık, H. N., Özer, Ş., Yelek, E. N., Tığrak, T. K. ve Kayıkcı, M. E. K. (2021). Okul öncesi eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kekemeliğe yönelik farkındalık ve tutumlarının belirlenmesi – pilot çalışma. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları dergisi (DKYAD), 4(3), 79-98.*

Etik Kurul İzni: Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 28/01/2022 tarihli, 61351342/OCAK 2022-29 sayılı Etik Kurul İzni alınmıştır. Çalışma Helsinki İlkeler Deklarasyonuna uygun biçimde yürütülmüştür.

Yazar Katkıları/ Author Contributions: **Aylin Başaran:** Fikir/Kavram, Tasarım/Yöntem, Danışmanlık/Denetleme, Veri Toplama ve/veya İşleme, Analiz/Yorum, Literatür Taraması, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme, Malzemeler. **Melda Sultan Aslan:** Fikir/Kavram, Tasarım/Yöntem, Veri Toplama ve/veya İşleme, Analiz/Yorum, Literatür Taraması, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme, Kaynak ve Fon Sağlama Malzemeler. **Esra Erkaya:** Fikir/Kavram, Tasarım/Yöntem, Veri Toplama ve/veya İşleme, Analiz/Yorum, Literatür Taraması, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme, Kaynak ve Fon Sağlama Malzemeler. **Hayrunnisa Demir:** Fikir/Kavram, Tasarım/Yöntem, Veri Toplama ve/veya İşleme, Analiz/Yorum, Literatür Taraması, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme, Kaynak ve Fon Sağlama Malzemeler.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest: Yazarlar makalenin hazırlanması ve basımı esnasında hiçbir kimse veya kurum ile çıkar çatışması içinde olmadıklarını beyan etmiştir. /The authors declared that no conflict of interest existed with any parties at the time of publication.